

BARNDOMSMINDER FRA LYNGE SOGN.

Fortalt af

Augusta Theodora Fenger.

KAMMERRAAD NYEGAARD PAA FREDERIKS- KILDE.

Paa *Frederikskilde* ved Tjustrup Sø boede Kammerraad Nyegaard (senere Justitsraad). Han havde købt denne lille Avlsgaard paa 11 Tdr. Hartkorn af vor Faders Farbroder *Jørgen Fenger*,¹⁾ der efter at have tumlet sig om paa Havet som Skibskaptajn, trak sin Jolle i Land og brugte den lille Formue, han ejede, til at købe denne Gaard. Nyegaard havde som ung været i Vestindien og kom her til Landet for ligeledes at bruge sin opsparede Kapital til at købe en mindre Landejendom. Han havde megen Sans for Naturen, og da han kom til Frederikskilde og saa dens henrivende Beliggenhed, gik han lige ind til Onkel Jørgen og spurgte ham, hvad han vilde have for Gaarden. Onkel Jørgen, der aldrig havde tænkt paa at sælge, nævnede paa maa og faa en Pris, som han antog, at ingen vilde give, men Nyegaard sagde „top“; og da Onkel Jørgen var en ord-

holdende Mand, syntes han, at det var uværdigt at trække sig tilbage, saa Nyegaard fik Gaarden, men Onkel Jørgen sagde: „Jeg sælger Dem min jordiske Lyksalighed“! Dette blev desværre sandt; thi paa „*Herthalund*“ ved Slagelse havde Onke Jørgen ikke Held med sig.

Nyegaard var en *streng* Mand, ikke mindst imod sin Kone og sine Børn (Konen var født *Ross* og havde vist bragt ham Penge), og vi var meget bange for hans heftige Sind. Alligevel satte vi Pris paa ham, thi han var dannet og belæst, havde rejst og var fuld af Anekdoter. Hans Kone kan jeg lige netop huske som en stille Kone med brune milde Øjne og et „Gebiss“, som hun til min store Forførdelse tog af og undertiden gav mig at lege med, hvad jeg saare nødig vilde. Hun hørte til en af de fine engelske Familier i Helsingør.

Desto bedre kan jeg huske Døtrene, som var Moders trofaste Veninder, og som var uendelig gode ved os Børn.

Blandt Kammerraadens *gode* Egenskaber var den, at han var musikalsk, og denne Gave var gaaet i Arv til næsten alle hans Børn, dog var den næstældste Datter, *Cora*, mest musikalsk. Hun spillede alt, hvad hun hørte, efter Øret, og komponerede selv vakkert. Havde hun lært noget mere, var hun vistnok kommet vidt i den Retning. Af de Salmemelodier, hun har komponeret, hører den til „Sov sødt Barnlille“ og til „Rejs op dit Hoved al Kristenhed“ til de mest kendte.

Hun blev gift med *Pastor Petersen i Jyderup*. Hende har jeg ikke kendt saa godt som de to yngre Søstre, *Amalie* og *Betsy*, herlige og kærlige Menne-

sker begge to, og hvad der var det bedste, fromme troende Kvinder. Amalie var ogsaa *meget* musikalsk og maatte i Mørkningen akkompagnere Kammerraaden, naar han spillede Guitar. Hun døde en Jul, medens vi boede i Lyng, af Lungebetændelse. Fader saa til hende og fortalte, at hun havde saa megen Trøst af Salmen: „I denne søde Juletid“; og noget af det sidste, hun sagde, var:

Naar Hjertet sidder mest beklemt,
da bliver Glædens Harpe stemt,
at den kan bedre klinge“.

Det var os en stor Sorg, da Amalie døde, nu havde vi kun Betty tilbage — eller Betsy, som hun egentlig kaldtes. — Hun levede mange Aar, skønt hun var svag, og overlevede sin Fader. Hun var saa blid — ja, lige saa blid, som Faderen var ublid, og lige saa mild, som han var streng.

Da Nyegaard som nygift slog sig til Ro paa Frederikskilde, indrettede han sig ganske efter sit eget Sind. Haven, der var anlagt med Terrasser, gik ned til Tystrup Sø, hvor der blev bygget et Baadhus og købt 2—3 Baade til Fornøjelse og Gavn. I Haven og en lille Lund udenfor den var der mange Kilder, hvor der blev slaaet Bænke op, som saa fik Navne — Coras, Amalies, Kuuns Bænk osv.; og i Træerne blev Trætavler opslaaede, hvorpaa der maledes Vers af Byron, Goethe, Ewald osv.; Vers, som han syntes passede til Situationen.

Kammerraaden holdt en Avlskarl til at bestyre Jorden, men tilsaa selv Folkene daglig, og i Sommer-tiden blev der hver Middag Kl. 12 hejst en Vimpel paa Ladebygningen, for at kalde ham og Folkene hjem.

Jeg har aldrig set ham tage Haand med i Arbejdet, men i Lommen førte han altid en eller anden Bog i Duodez, som han, siddende i en Høstak eller Travehoug, læste, imedens Folkene arbejdede. I Flue-tiden gik han, ligesom Sigurd Syr, med Slør.

Alt gik paa Klokkeslet. Klokken 9 spiste han Frokost, 12 Middagsmad, 5 drak han Eftermiddagskaffe, og derefter slog han Guitaren en Timestid og sang til. Saa gik han en Tur, hvordan saa Vejret var, ja, om det lynede og tordnede.

Jeg husker en Gang under et frygteligt Uvejr, at Døtrene bad ham om at blive inde, men nej, han var ubøjelig, og trods deres Angst gik han ud sin sædvanlige Gang. Da slog Lynet ned foran ham, saa Kammerraaden sank i Knæ. — Saa gik han ind.

Om Aftenen var han først i sin egen Stue, hvor han bandt Bøger ind eller læste; og senere fik han sig et Parti „Piquet“.

Han gik i nogle underlige Klæder. Til Stads blaa Kjole med Guldknapper, Nankins Benklæder og Vest. Til daglig Brug i meget slidte Klæder, Benklæderne bundne fast ved Anklerne med Sejlgarn, Tøfler og hvide Uldstrømper, og, naar han gik ud, Træsko.

I Gangen stod der i Række over en halv Snes forskellige Par Sko eller Tøfler, som han kunde vælge imellem.

Peber spiste han paa alt, det havde han lært i Vestindien, hvor han i sin Ungdom havde været, og han paastod, at det var sundt.

Man talte aldrig med ham, uden at han fortalte en eller flere Anekdoter, som han altid indledede med: „Hvad du der siger, minder mig om følgende Passage“. —

Naar Nyegaard om Søndagen gik i Kirke, trak han i Træsko og stak sin smurte Frokost i Lommen, som jo skulde spises Klokken 9, og som han derfor fortærede i vor Vognport, hvor han ogsaa skiftede Sko. Om Sommeren tog han altid en Ambragren fra en Grav paa Kirkegaarden, som han saa gik og lugtede til — vi syntes det var Tyveri.

Døtrene kørte altid til Kirke.

Nyegaard var en høj og meget mager Mand, havde graat, stridt Haar, der var kort afklippet, røde Kinder, smaa, meget blaa Øjne og udmærkede Tænder. Han skal have været aldeles ustyrlig hidsig, men jeg har aldrig set ham saadan, kun en Gang har jeg hørt ham gennem en Dør. — Det var frygteligt, han raabte og skreg og slog i Borde og Stole. Intet Under, at Folkene var bange for ham og Døtrene med, men jeg tror dog, Hidsigheden lagde sig noget, da han blev gammel.

Mod os Børn var han særdeles venlig; han gav os „*Kirsebær natufia*“, som han sagde, hvilket paa Dansk vil sige, naar vi meldte, at Moder havde faaet en lille; han gav os Frugt og laante os Bøger. I det hele var han meget gæstfri, men blev han vred paa en af sine Medspillere i Piquet eller L'hombre, det vil sige, hvis han tabte, kunde det hænde, at Vognene pludselig rullede for Døren, tilsagte af Kammerraaden.

Jeg har hørt ham sige om Skolelærer *Sinding*, der ikke var godmodig nok til altid at lade ham vinde, hvad de andre gjorde: „De kan jo nok vide, at jeg bryder mig ikke om at tabe; men det Menneske har saadan en *ubehagelig* Maade at vinde paa“. Saa gik han op og ned ad Gulvet med sam-

menbidte Tænder og gned Hænderne, igesom naar man vasker sig.

Fader holdt han uhyre meget af, skønt han ikke vilde spille Kort med ham. Musikken og Faders dejlige Sangstemme var et Bindeled imellem dem. Selv sang han stærkt med Smør, men derfor var han lige musikalsk! Fremmede Sprog elskede han at tale; naar vi fik Fremmede fra Udlandet, sendtes der altid Bud efter Nyegaard, som mødte i det blaa Tøj med de gule Knapper.

Frimurer var han, og Moder, som han særdeles yndede og beskyttede, fik baade hans Glas, Skjødskind og Murske at se.

Frederikskilde spillede i Lynges den samme Rolle, som „*the manor*“ i de engelske Romaner. Der var hvert Aar Fest paa Kammerraadens Fødselsdag, og i Julen var der ligeledes et Selskab, hvortil alle Egnens Honoratiores indbødes; og der ventedes ingen Gengæld, Frederikskilde var Nr. 1. Ingen kunde maale sig med det.

Ofte paakom der os en heftig Lyst til at vandre til Frederikskilde. Vi gik saa først til Moder: „Moder, maa vi gaa til Frederikskilde?“ (Naar jeg siger *vi*, menes dermed Rikke og mig, som altid fulgtes; det kunde ikke tænkes, at den ene af os gik uden den anden.) „Spørg Fader“, lød altid Svaret. — Saa om til Faders Dør for at banke paa og gøre samme Spørgsmaal, men ofte efter at have staaet i længere Tid udenfor med bankende Hjerter, uden at turde vove det. Saa kom Svaret, enten „Nej“, eller „Naa, saa løb da“, og kom det sidste Svar, kan det nok være, at vi ikke var længe om at komme i Tøjet og sætte afsted over Præstemarken, Stenten og Fre-

derik Olsens Mark, hvor Kirkestien gik og saa videre ad den smukke Kørevej over „*Bjerringhus Banke*“ og gennem Rønnebæralléen til Frederikskilde, hvor vi altid blev godt modtaget og undertiden fik Lov til at overnatte.

Skulde vi nu i Seng, kneb det meget for mig, der baade var mørkerød og havde Hovedet fuldt af de mange Historier, den overtroiske Befolkning i Lynge forsynede mig med. Jeg skal ikke nægte, at det gøs i mig, naar vi skulde ind i „*det hvide Kammer*“, hvor der stod en stor Himmelseng, hvori vi begge blev puttet ned, thi i den Seng fortalte Pigerne, at *Meta* var død, og det var jo ikke saa hyggeligt at tænke paa.

Men saa Nydelserne! At sidde i Mørkningen og høre paa Amalies og Kammerraadens Spil og Sang, at faa morsomme Mænd og Koner klippet ud af Kort og lade dem rutsche henad det blanke Bord, at gaa i den dejlige Have, ro omkring paa Tystrup Sø, ride paa Æselet, samle Valmuefrø, spise Kirsebær og plukke Nødder og meget andet, alt som nu Aarstiden var til, det var nok værd at tage en lille Tur med Hjertebanken for, uden for Fars Dør.

En stor Fornøjelse var det at ro paa den smukke *Tystrup Sø*. Medens vi var smaa, roede „*Kristen Kromand*“ for os. Han stod i Kammerraadens Tjeneste, og havde lejet den ene Fløj af Frederikskilde, eller rettere sagt den ene Længe, der vendte ud til Landevejen, der gik umiddelbart forbi Gaarden. Amalie og Betsy var gerne med i Baaden. Da vi blev større, fik vi dog Lov til selv at ro. Turene gik da gerne til Tystrup, der laa smukt, ligesom kastet op ad en Bakke, og med dejlige Humlehaver ved Hu-

sene. Præstens der, *Glahns*, der siden kom til Sorø, var vore gode Venner.

Vi roede ogsaa til *Suserup Skov* og til Paviljonen i *Næsbyholm Skov*.

Frederikskilde var ingen stadselig Gaard, skøndt vi dengang fandt den storartet; den bestod af 4 straatækte Længer, hvoraf de 2 var Udhuse, den 3. Kro, og den 4. Hovedbygning. Denne var af Bindingsværk, og en Stentrappe med Jeruærkværk ved begge Sider førte ind til Huset. Man kom først ind i en Gang, der gik gennem hele Huset fra Gaarden til Haven, hvor en tilsvarende Stentrappe, der om Sommeren havde Marquise over sig, førte ned i Haven

Til venstre i Gangen gik man ind i Dagligstuen, der tillige var Spisestue, et stort Trefags Rum, hvis Vægge var aldeles behængte med Billeder. Møblementet bestod af Sofa med Bord foran, Klaver, to smaa Syborde, et Sidebord, en Kommøde og en Del Stole, alt af Mahognitræ. Paa Dørstolpen hang Guitaren i et grønt Baand. I Sofaer, der ligesom Stolene var haard som en Sten, havde Kammerraaden sin Plads, naar han spiste, og naar han spillede „Piquet“ om Aftenen. Der stod da to Lys paa Bordet, et til ham og et til Deling mellem de andre. Fra Dagligstuen førte en Dør ud til Køkkenet og en ind til Kammerraadens Sovekammer, der vendte ud mod Haven, og hvorigennem man kom ind i hans egentlige Stue.

Aldrig har jeg set saadan en Stue, og faar det vist heller ikke at se. Den var fyldt med store Boghylder, hvori stod en Masse Bøger, som Nyegaard selv havde indbundet, mest Skønlitteratur i forskellige Sprog, men ogsaa historiske Bøger. Endvidere

fandtes der Redskaber til Bogbinding og en Masse andre Sager, som i det hele dannede et sandt Kaos. Aldrig maatte der gøres rent, saa der var næsten sort af Støv. Et Skab paa Væggen indeholdt mange Snurrepiberier og tillige Ratafinflasken, som vi fik af i smaa Snaaseglas, naar vi kom for at melde, at Moder havde faaet en Lille.

En gammel Sofa med tærnet Betræk stod i en Krog, og den sov Kammerraaden undertiden paa om Natten — naar det stak ham.

Masser af Piske, Stokke, Værktøj, en Stork, som kunde knebre, og — hvad ved jeg.

En vis Orden var der nu alligevel i alt dette Roderi, og jeg er vis paa, at den gamle vilde have opdaget, om en eneste Smaating var bleven flyttet.

Sofie²⁾ holdt „Raaden“, som vi i Reglen kaldte ham, mest af, hvorfor han ogsaa nedlod sig til at tale om Politik med hende. Han hørte til *Helstatsmændene* og kaldte de „Ejderdanske“ for „de Ejdergale“.

Nyegaard levede nogle Aar efter, at vi havde forladt Lyng. Sofie besøgte ham, kort før han døde, og han gav hende en Diamantnaal, noget, der undrede os meget, da han ellers ikke just var rundhaandet. *Betsy* overlevede ham og testamenterede en Sum til Marielyst Højskole og en Sum til Sofie.

En smuk Datter ved Navn Augusta, den næst- yngste i Flokken, blev gift med sin Fætter *Kuun Niewenhuis* i Holland. Hun stod Fadder til mig; og Tante Augusta i Bjergby³⁾ bar mig, saa Fader skrev: „Vi havde tre Augustaer paa et Bræt“. Hendes Søn er nu dansk Officer, men har beholdt sit hollandske Navn *Niewenhuis*.

Af Kammerraadens Sønner var *Corrad Nyegaard* Præst, en rar og from Mand. *Harald* var først i Vestindien, senere blev han Herredsfoged paa Bornholm. Ja, det dejlige *Frederikskilde!* Jeg har altid haft det Ønske, at vor Slægt maatte faa det tilbage igen; men ingen af os er rige nok til at købe det.

Se danske patriciske Slægter 3. Samling S. 146.

Landinspektør, *Løjtnant Kastrup* var ogsaa en af de mange Originaler, Lynges var rig paa. Han boede i et lille Hus, der havde nogen tilliggende Jord, og som hed „*Lundehuset*“, et Navn der passede godt, da Haven saa godt som gik sammen med en lille Lund.

Han var en lille tyk Mand med trind Mave, tyndt, langt, graat Haar, lyseblaa Øjne og røde Kinder. Han talte meget højt og lo ustandselt. — Denne Mand kunde Kammerraad Nyegaard ikke godt undvære, thi han var usigelig godmodig og lod altid Kammerraaden vinde i Piquet, ligesom han ogsaa med en Engels Taalmodighed fandt sig i hans Overlegenhed og uafsladelig sagde: „*meget* rigtig, Hr. Kammerraad!“

Jeg har aldrig hørt en enkelt Mand gøre et saadant Spektakel med sin Tale og Latter, som Kastrup, og har jeg nogensinde set en jovial Mand, saa var det ham.

Han var gift med en Kone, der var saa mørk i Huden, at hun vist maa have haft lidt Mulatblod i sig, og som udmærkede sig ved at have været skinddød, hvorfor jeg altid betragtede hende med en vis Rædsel som et Slags Spøgelse og forestillede mig,

hvor grueligt hun maatte have set ud, da hun kom ind til Døtrene i Ligklæderne.

Kastrup havde fem Døtre, der gik under en fælles Benævnelse „Kastrupperne“, og to Sønner. De var jævnaldrende med Kammerraad Nyegaards Sønner og Døtre, og af Fortælling fra Moder og hendes Brødre og Svogre ved jeg, at i de første Aar, Fader og Moder var i Lynges, var der Baller i Lundehuset, hvortil Præstegaardens Ungdom og Julegæster blev indbudne.

Alt var jo i en tarvelig Stil den Gang. Mellem Dansene fik de Hindbærsaft og Vand, og Beværtningen var ellers skaaret Smørrebrød og hjemmelavet Æblekage. Mine Onkler maatte gaa til og fra Ballet (Lundehuset laa $\frac{3}{4}$ Mil fra Præstegaarden), hvad der den Gang ikke var noget ualmindeligt i; man havde saa sine Balsko i Lommen og et Par tørre Strømper for det Tilfældes Skyld, at man skulde blive vaad om Fødderne undervejs.

Jeg tror ikke, at Husets Døtre var „i Vælten“, navnlig var der en ved Navn Hanne, som var meget svær, og som en af Onklerne erklærede var saa tung at danse med, at han hellere vilde danse med en Sæk Mel.

Kastrups blev jo ogsaa undertiden bedt op i Præstegaarden, og Moder kunde en lille Historie fra Naadensaaret, da hun var ude i Lynges hos Præsteenken for at lære Husholdning. Madam Olsen, saaledes hed Præsteenken, havde faaet sig en Hare, som der skulde bedes Fremmede paa til Aften. Kastrup kom blandt andre og man gik til Bords. Først kom Haren, som Madam Olsen skar for, og hun lagde Ryggen af Haren pænt paa en Tallerken til Ombydning.

Hun rakte den højtidelig til Kastrup, der var hendes nærmeste Nabo, for at han skulde begynde og lade den gaa videre, men døm om hendes Skræk, da Manden med glad Stemme udbryder: „Mange Tak, Madam!“ og beholdt det hele for sig selv. Ærgrelsen var stor, men der var jo ikke andet for end at fortsætte med Laarene til de andre. En stor Æder var Kastrup, det husker jeg nok.

Af andre mærkelige Personer i Sognet var der en Mand, som hed „Hyrekristen“. Han havde formentlig vogtet Kvæg. Han gik endnu i den gamle Dragt med Kofte, Vest med store Knapper, Knæbukser, hvide Uldstrømper og Træsko; og endelig en stor Stav i Haanden og Tiggerpose paa Ryggen.

Nu ser jeg aldrig Folk mere gaa med Tiggerpose, men den Gang var de almindelige, man kendte ikke til Finessen Kurve. Poserne var af Lærred og indrettede som Tværsække til at kaste over Skulderen.

Naar „Hyrekristen“ kom, foer vi ud i Køkkenet, thi han kunde fortælle. Det var mest Krøniker, som han selv lavede, om hvordan han havde været i „Kongens København“, han havde talt med Kongen selv, som havde bedt ham ind paa Slottet, hvor alle Prinsesserne sad og spandt Uld (det var anset for finest at spinde Uld), og hvor Kongen saa gik hen til et Skab i Væggen og tog en Flaske Brændevin ud, skænkede i Glasset og sagde: „Drik en Dram, Kristen!“ Og saa hvordan han siden kom ned til Amager Torv, hvor Amagerkonerne sad og solgte Gulerødder. Han spurgte: „Hvad koster Gulerødden, Mor?“ — „Vil han købe no'en?“ — „Nej, jeg vilde kun høre Prisen“. — Saa tog hun Gulerødden og kastede mig den lige i Hovedet, og jeg løb lige op

ad Købmagergade. Der mødte jeg „*Mads Gemynthe*“, der raabte: „Løb Kristen, løb og tag Gulerødden i Haanden“ o. s. v.

Samme *Mads Gemynthe* var Gaardmand i Byen og udmærkede sig ved sine mange Børn (jeg tror, han havde 18), hvis Fødsel han stadig tilmeldte med grædende Taarer. Saa kom Barselgildet, hvortil vi altid var indbudt, og paa den Dag var al Sorg glemt for Mads.

Han dansede, som sig hør og bør, den første Dans med Jordemoderen, den anden med Gudmoderen og Barnet — og siden med hvem som helst. Han indtog rigelige Drikkevarer, hvad han hyppigt gjorde, og sørgede dybt næste Dag over, at der var gaaet saa meget til.

Jeg husker, at Kusine Hanne fra Riga engang dansede Tyrolervals med ham!

Disse Barselgilder var til stor Glæde for os Børn. Barnedaaben fandt den Gang — i Modsætning til nu — altid Sted om Hverdagen. Der kom saa kørende Masser af Vogne, som tog ind i Præstegaarden med de indbudte Gæster.

Først kom Vognen med Gudmoder, Gudjomfru og Barn, saa Barselkone med Kirkegangskonerne, og siden de andre, kun ikke Barnets Fader, der blev hjemme og siden tog mod Kirkefolket ved Døren.

Kvindfolkene kom saa ind i Præstegaarden og pyntede paa sig, og saa gik de over i Kirken, hvor Daaben fandt Sted.

Efter Daaben kom Ofringen, der var meget vigtig paa Grund af Ceremoniellet. Først gik Gudmoderen med Barnet, saa Gudjomfruen og saa de tre Fædere til en bestemt Salme. Under Afsyngelsen af

en ny Salme kom saa Barselkoner og Kirkegangskoner og siden andre Gæster.

Saa kørtes hjem i samme Orden, og vi stod og saa nøje efter, hvis Køretøj der var det fineste, og hvis Heste de bedste. Sjældent fik vi Lov til at køre hjem med Gildefolkene, men jeg har dog gjort det og husker, at ved Døren stod Musikanterne og blæste og „*Manden*“ (Faderen), som hjalp Folk af Vognen. — For det meste gik Fader om Eftermiddagen til Gildehuset med nogle af os Børn. Vi blev da taget imod og ført ind i „den lille Stue“, et Kammer bag Dagligstuen, hvor der bødtes os Gammelvin og Søsterkage.

Senere fik vi Kaffe ved det store Egetræsbord, der altid stod ved Vinduerne i Dagligstuen, der jo var Spisestue tillige, og hvor Folk nu i Hold tog Plads paa Bænkene for at faa Kaffe. I Højsædebænken for Enden af Bordet sad Degnens Kone, der skænkede Kaffen af en Kjedel i Kopperne og en — dertil inviteret Kone, der kom Fløde i.

Sukker stod paa Underkopper omkring paa Bordet, dels brunt Sukker (Kandis) og dels hugget hvidt Sukker. Folk tog altid et Stykke Sukker i Munden til Kaffen, thi Theskeer kendtes ikke.

Inderst i Stuen stod de store Alkovesenge med blaa, rudede, hjemmegjorte Omhæng og en Masse Dyner i, oven paa hvilke gerne laa Puder i smukke Betræk. Uden for Sengen stod saa Vuggen med Barnet, som gerne en eller anden Bedstemoder passede. Men i de store Alkovesenge laa der gerne mange Børn henad Aften, da det var almindeligt, at Folk tog Børnene med, selv de spæde, og skulde der danses, kunde det godt træffe, at en Moder smed sit Barn, medens hun traadte en Totur.

Dansen gik for sig i Storstuen, hvor der var anbragt Bænke langs alle Væggene. I det ene Hjørne af Stuen var saa Musikken, i Almindelighed to Violiner og en Clarinet.

Blev Gulvet for støvet under Dansen, kom en Pige ind (dette var ogsaa en Hædersgerning, og vedkommende skiftede gerne Kjole ved den Lejlighed, da hun jo blev meget beskuet) med Sand og Vand, som stænkedes paa Gulvet, og saa fejede hun det, hvorpaa Dansen begyndte paany.

Under Dansen blev der paa store Fade — tidt Tinfade — budt skaaret Smørrebrød om, meget solide Stykker med Ost, Pølse og Kød paa. Der var baa- de Rugbrød og „Sigtekage“ og endvidere kolde Æbleskiver med Sukker strøet ovenpaa. De Masser, som gik til, hidførtes tildels af Gæsterne selv, der for det meste Dagen i Forvejen sendte: Smør, Ost, Kød, Æg, Mælk og Fløde. Dette kaldtes „Føring“. Middagsmaden var altid Risengrød, serveret i store Lerfade med Smørhul i Midten, der jævnlgt forsynedes paany af Skafferen, hvem det paahvilede at hælde smeltet Smør i alle Smørhullerne. Efter Grøden kom der saa Bergfisk med Smør og Kartofler til.

Til Andendagsgildet gaves der Øllegrød og Plukfisk, og jeg glæder mig ved, at jeg aldrig var med der, eftersom jeg saa, hvordan alle Levningerne, som Gæsterne havde siddet og snadsket i, blev hældt sammen i store Gryder eller Fade — hvad der var nærmest ved Haanden — for at benyttes Dagen efter.

Ud paa Natten fik man Kaffe og Søsterkage, og naturligvis gaves der uafsladelig Øl, Brændevin og Tobak til Mændene. De gamle Mænd spillede Kort, Trekort og Firekort paa vor Egn. Var det Sommer-

dage, drev Folk omkring udenfor og besaa alt, Lo og Lade, Mark og Kvæg. Naar Dansen begyndte, og Manden havde danset med Jordmoderen, dansede han ogsaa med Gudmoderen og Barnet, der havde Sølv paa Brystet for at blive velstaaende; og vigtigt var det, at Hovedet kom først ind i Stolen, da det ellers blev dumt. Det maatte helst græde lidt, for saa fik det en „god Røst“. Det var nødvendigt, at der blev danset med det, for at det skulde blive en god Danser. Før Daaben sov Barnet altid med Staal i Vuggen — en Saks eller en Kniv — for at de underjordiske ikke skulde forbytte Barnet.

Ved Gildet dansedes først *Runddansene*, helst „sagte Vals“, saa tog de sig en „Hamborg-skotsk“, og saa kom Turene, hvori alle „Kvinderne“ (Konerne) kom paa Gulvet og dansede med den største Gravitet deres „Totur“, „Tretur“, „Firetur“ og „Sekstur“. Saa kom de unge til igen, og nu dansedes der i Flæng: „Vals“, „Skotsk“, „Hamborger“ og „Hamborg-skotsk“, „Zweitritt“, „Engelsk Dans“ og Ture. Kun de gamle kunde: „Melovitten“ (Minuetten).

Senere, da de ny Tider kom, blev der danset Polka, Trippevals, Oxecow, som jeg har opdaget, er en russisk Dans, „Det lille F.“, „Pigernes Fornøjelse“, „Wienervals“, Tyrolervals o. s. v. Ogsaa Hopsa dansedes i gamle Dage med to Trin for hvert Ben og — ikke at forglemme *Reel*, baade Tre Reel og Fire Reel. Der gjaldt det rigtignok om at have rappe Ben. Jeg dansede Reel til Fuldkommenhed. Bønderne dansede godt og særdeles taktfast, hvad der ogsaa var nødvendigt i de smaa Rum, hvor saa mange skulde være paa Gulvet.

Karlene dansede som Regel med Piber i Munden,

og, naar der blev varmt, i Skjorteærmer. Pigerne skiftede flere Gange Dragt for at vise sig, og mange af dem dansede med et Lommetørklæde om Livet, for at ikke Karlens mørkeblaa Vadmelærmer skulde smitte af paa Kjolen. Alle Kvinderne havde Forklæder paa og til at begynde med lange „*Nakkeduske*“ i Huerne bagtil, korte fortil; men siden skiftedes baade Korsklæde, Hue og Nakkedusk, der gerne var kort ogsaa paa Grund af Dansen.

Vi tog gerne hjem Kl. 10, men de andre Gæster blev til den lyse Morgen, og næste Dag dansedes der igen. — Den Dag kom Tjenestefolkene med.

Det er mig den Dag i Dag en Gaade, hvordan Folk kunde spise saa meget paa en Dag, som de gjorde her ved Gilderne, men Bønderne er mærkelige i saa Henseende. Disse Gilder var, som jeg har sagt, gerne om Hverdagen. Kun de fattige havde Børn i Kirke om Søndagen, og var Barnet dødt, indledes Barselkonen ogsaa om Søndagen. Der ofredes da af hende og Kirkegangskonerne. Moder var aldrig med ved Bondegilderne.

„*Trine*“, Madam Svanes Pige saa længe, jeg kan huske, var forlovet med en Karl fra Tystrup, der hed „*Per*“. Per rejste fra os og slog saa op med Trine, som han havde været forlovet med i 14 Aar — en skammelig Gerning, syntes jeg. Da Madam Svane døde, gik Trine i Arv til Postmester Lebel, der kom til at bebo Madam Svanes Hus. Efter hans Død giftede hun sig med en Enkemand fra Pedersborg, og fra den Tid saa vi ikke mere til hende. Hun var en pæn Pige, og vi Børn holdt meget af hende. Hun talte lidt affektert: „Skal lille Gusta ha' en lille Koppe The, eller „jeg skal hilse saa mejet fra Ma-

dame Svane“, og saa smilede hun og drejede paa Hovedet. —

Madam Svane blev syg, man vidste ikke, hvad hun fejlede, og jeg løb ind for at høre, hvordan hun havde det. Saa husker jeg, at jeg blev grebet af en Anelse, og da jeg med Rikke kom ind paa Kirkegaarden, sagde jeg til hende: „Madam Svane skal dø“. Jeg tror ikke, at disse Ord gjorde videre Indtryk paa Rikke, thi Madam Svane var ikke ret daarlig; men fem Dage efter laa hun død i sin Seng om Morgenen, da Trine kom ind. — Det var første Gang, jeg fik en af disse underlige Forvisninger om, hvad der skulde komme, som siden har fulgt mig gennem Livet. De kommer altid over mig med en Gysen, jeg ikke kan beskrive, over det uundgaaelige, der skal møde mig, og det hviler over mig som et Tryk, indtil Begivenheden er indtraadt, saa, skønt den næsten altid er sørgelig, er det dog ligefrem en Lettelse, naar Visheden kommer. Madam Svanes Død var en stor Begivenhed for os Børn, som hidtil ikke havde kendt noget til den fæle Gæst, og et tomt Rum blev der efter hende, der havde været saa god og kærlig mod os. Aldrig mere kunde vi komme til hende lille Juleaften; aldrig mere skulde vi raabe: „Madam Svane, hvad har Du i Din Lomme?“ Heller ikke skulde vi oftere se den høje Skikkelse, indhyllet i den brune Kaabe og med den store, sorte Silkehat paa Hovedet sidde tavs og stille paa den nederste Bænk i Kirken. Det lille hyggelige, hvidkalkede, solbeskinnede Hus med den blomsterduftende Have fik nu Beboere af en hel anden Art.

De underjordiske spillede en stor Rolle hos Befolkningen i Lyngø. Deres Magt begyndte ved Bar-

nets Fødsel og endte først, naar Mennesket var puttet i Jorden.

Man maatte brænde Lys og have Staal i Vuggen hos den udøbte, og var Livet uds lukket, maatte der vaages hos Liget, og Staal lægges ved det for at være sikker paa, at de underjordiske ikke bemægtigede sig det. Skar man af et nyt Brød, gjorde man først Korsets Tegn med Kniven, havde man æltet Smør, sattes Kors i Truget, hvor det stod, og i Krukken sattes ogsaa Kors midt i Smørret, alt for at de underjordiske ikke skulde forbytte eller bemægtige sig det. Hos Kvæget vilde de underjordiske ogsaa gerne være paa Spil, og „*Per Røgter*“ havde da set en lille brun Mand malke Køerne i Stalden, men han forsvandt jo straks, da han saa Per. Somme Tider, naar de var vrede, skar de Halerne af Kvæget eller gjorde dem syge, og der maatte da helst ryges i Stalden eller læses over dem.

Sligt fandt naturligvis ikke Sted hos os. Juleaften sattes Grød i Stalden, men jeg tror da nu, at Per spiste den. En ganske køn Skik, synes jeg, det var, at naar en Pige kom til at tabe et Stykke Brød eller en Salmebog, tog hun det faldne op, kyssede det og sagde: „*I Jøsse Navn*“.

Nytaarsaften tog Pigerne en Salmebog og gik ud med den under aaben Himmel. Den Salme, man saa paa maa og faa slog op paa, fik Betydning for det kommende Aar. Var det en Brudesalme, blev man Brud, var det en Ligsalme, døde man o. s. v.

Jeg husker, at Rikke det Aar, hun døde, slog op, og da jeg spurgte hende: „Hvad fik du“? svarede hun paa sin rolige Maade: „Jeg fik en Ligsalme“. Dette blev naturligvis bemærket.

Naar Klokken slog 12, skulde man hælde smeltet Bly i en Kop Vand, og de Former, der dannedes, spaaede, hvad ens fremtidige Mand skulde blive. Dette prøvede vi ogsaa en Gang, naturligvis uden Fars og Mors Vidende, og jeg fandt i min Kop kun lutter smaa Kupler og Spir, hvoraf jeg udledede den Spaadom, at min Mand skulde være Præst, hvad jeg helst vilde have.

Blæste et Lys ud Nytaarsnat eller Aften i Haanden paa den, der holdt det, døde man, før Aaret var omme; syede man 1. Helligdag, kunde man være vis paa at faa buldne Fingre.

Forfatterinden af ovenstaaende Skildring er *Augusta Theodora Fenger* (1839–1914) Datter af Sognepræst i Lyngø, sen. i Taastrup, lic. theol. Johs. Ferdinand Fenger, gift med sin Fætter Professor, Stadsarkitekt Ludvig Peter Fenger (1833–1905).

- 1) *Jørgen Fenger*, f. 1766, død 1826 som Ejer af Herthaland ved Slagelse.
 - 2) Fru Sofie Grove, g. m. Højskoleforstander C. F. Grove (1828–95).
 - 3) Louise Augusta, f. Manthey (1808–1885) gift med Præsten Peter Andreas Fenger, f. 1799, d. 1878 som Sognepræst ved Frelsers Kirke paa Christianshavn.
-